

บทที่ 6

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร แบ่งการสรุปผลการวิจัย เป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ (1) สรุปผลการวิจัย (2) อภิปรายผล และ (3) ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู/อาจารย์ และนักเรียนเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และ (3) สร้างแบบจำลอง ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาศิลปะสาขาทัศนศิลป์ และนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 552 คน และ (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และด้านศิลปะสาขาทัศนศิลป์ จำนวน 20 คน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (2) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู/อาจารย์ และนักเรียน (3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และ (4) แบบประเมินรับรองต้นแบบชิ้นงานจากผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4.1 การรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามให้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 12 โรงเรียน ดังนี้ (1) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนละ 4 คนรวมทั้งสิ้น 48 คนได้รับกลับคืนมา จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 62.50 (2) ครู/อาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สาขาทัศนศิลป์จากโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 12 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คนรวมทั้งสิ้น 24 คน ได้รับกลับคืนมา จำนวน 18 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75.00 และ (3) นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 12 โรงเรียน โรงเรียนละ 40 คนรวมทั้งสิ้น 480 คนได้รับกลับคืนมา จำนวน 405 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.00

1.4.2 การเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เทคนิคเคลฟาย ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ 3 รอบ ดังนี้ (1) รอบที่ 1 จัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 20 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 20 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 (2) รอบที่ 2 จัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 20 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 20 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และ (3) รอบที่ 3 จัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 20 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 17 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.00

1.4.3 การเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจัดส่งแบบประเมินต้นแบบ ชิ้นงาน จำนวน 3 ฉบับ พร้อมหนังสือขอความร่วมมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยจัดส่งทางไปรษณีย์ และนำส่งด้วยตนเอง

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู/อาจารย์ และนักเรียน เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และ (3) การวิเคราะห์ข้อมูลการรับรองต้นแบบชิ้นงาน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.6 ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการนำเสนอใน 3 ประเด็น คือ (1) ผลความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู/อาจารย์ และนักเรียน (2) ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และ (3) ผลการวิจัยแบบประเมินรับรองต้นแบบชิ้นงาน

1.6.1 ผลความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู/อาจารย์ และนักเรียน มีดังนี้

1) ผลการวิจัยด้านกรอบความคิด พบว่า (1) **ปรัชญา** ของศูนย์การเรียนรู้ควรใช้ว่า ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้านทัศนศิลป์ เพื่อสร้างสุนทรียภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเรียนรู้ตามศักยภาพ (2) **ปณิธาน** ของศูนย์การเรียนรู้ควรใช้ว่า มุ่งให้เรียนรู้เห็นคุณค่าของกระบวนการทางทัศนศิลป์และนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิต (3) **เป้าหมาย** ของศูนย์การเรียนรู้

ควรเปิดให้บริการในช่วงหลังจากเลิกเรียน โดยศูนย์การเรียนรู้สามารถให้บริการแก่นักเรียนได้ไม่เกิน 50 คน/วัน (4) วัตถุประสงค์ ของศูนย์การเรียนรู้จัดตั้งเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม การเรียนและเผยแพร่ความรู้ด้านทัศนศิลป์ให้กับนักเรียนและชุมชน (5) นโยบาย ของศูนย์การเรียนรู้ ควรให้การส่งเสริมและพัฒนางานทัศนศิลป์ด้วยการฝึกทักษะปฏิบัติ และ (7) หน้าที่ ของศูนย์ การเรียนรู้ จัดกิจกรรมการศึกษาและการฝึกปฏิบัติด้านทัศนศิลป์

2) ผลการวิจัยด้านการบริหารและการดำเนินการ พบว่า (1) ขอบข่าย งานของฝ่ายจัดการศึกษา ควรเป็นหน่วยงานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในศูนย์การเรียนรู้ (2) ฝ่ายให้การสนับสนุนงานวิชาการ ควรเป็นหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาและแนะแนวเกี่ยวกับการ ศึกษาด้านทัศนศิลป์ และ (3) ฝ่ายดำเนินงาน ควรเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่วางแผนงานและ นโยบายของศูนย์การเรียนรู้

3) ผลการวิจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า (1) ที่ตั้ง ของศูนย์การเรียนรู้ ควรตั้งในชุมชนของเขตพื้นที่การศึกษาที่สามารถเดินทางได้สะดวก และ (2) รูปแบบการจัดพื้นที่ ของศูนย์การเรียนรู้ควรจัดพื้นที่เป็น 2 ส่วน คือ ศูนย์ส่วนกลาง ที่จัดให้มีห้องเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ และศูนย์การเรียนรู้ย่อยสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ลักษณะอาคารของศูนย์การเรียนรู้ ควรเป็นอาคารเดี่ยว มี 2 ชั้น

4) ผลการวิจัยด้านการจัดกิจกรรม พบว่า (1) เหตุผลของการเข้ารับ บริการของนักเรียน ต้องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านทัศนศิลป์ (2) งานทัศนศิลป์ที่ นักเรียนสนใจจะศึกษา เป็นเรื่องการเขียนภาพ (3) ศูนย์เส้นสายลายศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนภาพ วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการเขียนภาพ จัดเนื้อหา สาระเกี่ยวกับองค์ประกอบศิลป์ ประเภทของการเขียนภาพ และฝึกทักษะด้านเทคนิคการใช้วัสดุ อุปกรณ์และเทคนิคการใช้เทคโนโลยีในการเขียนภาพ (4) ศูนย์แต่งแต้มสีสัน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานจิตรกรรม วัสดุ และการสร้างสรรค์ จัดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ทฤษฎีสีและหลักการใช้สีในการเขียนภาพจิตรกรรม และการฝึกทักษะด้านการเขียนภาพจิตรกรรม เทคนิคการจัดองค์ประกอบศิลป์ การเขียนภาพจิตรกรรมสีน้ำ และจิตรกรรมสีโปสเตอร์ (5) ศูนย์เสกสรรปั้นแต่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานประติมากรรม วัสดุ และการสร้างสรรค์ จัดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างผลงานประติมากรรม และการฝึกทักษะด้านการประยุกต์ใช้งานประติมากรรมในชีวิตประจำวัน (6) ศูนย์สร้างสรรค์ งานพิมพ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานภาพพิมพ์ วัสดุ และการสร้างสรรค์ จัดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเภทของงานภาพพิมพ์ และการฝึกทักษะด้านเทคนิคการใช้วัสดุ

อุปกรณ์ในงานภาพพิมพ์ (7) ศูนย์สืบสานงานศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศิลปะภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุ และการสร้างสรรค์ จัดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานภูมิปัญญาท้องถิ่น และการฝึกทักษะการสร้างงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากดิน และกระดาษ และ (8) วิธีการเรียนการสอน ของศูนย์การเรียนรู้ควรเป็นแบบสาธิต ให้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นของจริง และควรเรียนด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

5) ผลการวิจัยด้านการประเมิน พบว่า (1) การประเมินก่อนเรียน ควรประเมินด้านทักษะ โดยใช้วิธีการสังเกตและการทดสอบ ด้วยเครื่องมือที่เป็นแบบประเมินชิ้นงานและให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง (2) การประเมินระหว่างเรียน ควรประเมินด้านทักษะพิสัย โดยใช้วิธีการสังเกตและผลการปฏิบัติงาน ด้วยเครื่องมือที่เป็นแบบประเมินชิ้นงาน และให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเองและประเมินโดยเพื่อน/กลุ่มเพื่อน (3) การประเมินหลังเรียน ควรประเมินด้านทักษะพิสัย โดยใช้ผลการปฏิบัติงาน ด้วยเครื่องมือที่เป็นแบบประเมินชิ้นงาน และให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง (4) การประเมิน ควรเป็นครูประจำศูนย์การเรียนรู้ย่อย และ (5) การแจ้งผลการเรียน ควรแจ้งผลการเรียนหลังจากการเรียนในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ย่อย

6) ผลการวิจัยด้านการเทียบโอนผลการเรียนรู้ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้จัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนในด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย

7) ผลการวิจัยด้านบุคลากร พบว่า (1) บุคลากร ที่ให้ความรู้ด้านศิลปะ ควรเป็นวิทยากรในท้องถิ่น จัดให้มีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ย่อย จำนวน 1 คน/ศูนย์การเรียนรู้ หน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน และ (2) แหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ควรจัดให้มีห้องอนุรักษ์ผลงานศิลปะเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมสำหรับนักเรียน

8) ผลการวิจัยด้านงบประมาณ พบว่า (1) รายได้ ศูนย์การเรียนรู้ควรได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และ (2) ลักษณะการเก็บเงิน ศูนย์การเรียนรู้ควรมีการเก็บเงินจากผู้เข้ารับบริการเป็นรายภาคการศึกษา

9) ผลการวิจัยด้านอื่น ๆ พบว่า (1) สิ่งอำนวยความสะดวก ศูนย์การเรียนรู้ควรจัดป้ายนิเทศแสดงผลงาน และ (2) ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียนด้วยกันและกับบุคคลอื่น

1.6.2 ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยโดยสรุปเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ในด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ที่มีความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด และระดับมาก โดยจำแนกเป็นองค์ประกอบ ได้ดังนี้

(1) **ปรัชญา** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์ สร้างสุนทรียภาพให้เป็นไปตามความสนใจและศักยภาพของนักเรียน

(2) **ปณิธาน** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรจัดให้มีการศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับทัศนศิลป์ ผูกเทคนิค กระบวนการสร้างสรรค์และสุนทรียภาพทางความงาม

(3) **เป้าหมาย** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรกำหนดเป้าหมายด้านการให้บริการที่จะเปิดในช่วงเวลา 14.00 น. – 20.00 น. ของวันจันทร์-วันศุกร์ ส่วนวันเสาร์-วันอาทิตย์ เปิดให้บริการในช่วงเวลา 9.00 น.-20.00 น. โดยศูนย์การเรียนรู้สามารถให้บริการแก่ผู้รับบริการได้ไม่เกิน 50 คนต่อวัน และ เป้าหมายด้านระยะเวลาดำเนินการ ในระยะแรกจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การออกแบบและก่อสร้าง แล้วจึงดำเนินการ ด้านการให้บริการ ด้านกิจกรรมการศึกษา และการฝึกทักษะปฏิบัติ

(4) **วัตถุประสงค์** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการด้านการศึกษา ค้นคว้า และฝึกทักษะปฏิบัติด้านทัศนศิลป์ เพื่อสร้างเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ และชื่นชมในความงามทางทัศนศิลป์ และสร้างงานทัศนศิลป์จากความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า

(5) **นโยบาย** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรส่งเสริมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจของแต่ละบุคคล ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ สร้างเสริมให้เกิดสุนทรียภาพและรักในงานทัศนศิลป์ และจัดให้มีการบริหารที่ส่งเสริมการให้บริการเกี่ยวกับทัศนศิลป์

(6) **พันธกิจ** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้จะเป็นแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ สาขาทัศนศิลป์ ได้แก่ การเขียนภาพ จิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ โดยจัดหาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มีความเหมาะสมกับการเรียนศิลปะสาขาทัศนศิลป์ รวมทั้งจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ให้มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ จัดแสดงผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้รับบริการและศิลปินที่ต้องการจะเผยแพร่ผลงานของตนเอง รวบรวมและเผยแพร่ผลงานศิลปะจากศูนย์การเรียนรู้ไปสู่ชุมชน สร้างให้บุคลากรในชุมชนเกิดทัศนคติที่ดีต่องานทัศนศิลป์ และเป็นเครือข่ายความรู้เกี่ยวกับทัศนศิลป์

(7) **โครงสร้างการจัดหน่วยงาน** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรมีการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการที่ควบคุมการบริหาร แบ่งการบริหารเป็น 2 ส่วน คือ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายศูนย์การเรียนรู้

(8) **โครงสร้างการจัดศูนย์การเรียนรู้ย่อย** พบว่า ศูนย์การเรียนรู้มีการแบ่ง

เป็นศูนย์การเรียนรู้ย่อย คือ ศูนย์สารสนเทศทัศนศิลป์ ศูนย์สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ศูนย์สืบสานงานทัศนศิลป์ไทย และศูนย์เสริมสร้างอาชีพทัศนศิลป์

(9) บุคลากร พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรมีการจัดบรรจุบุคลากรต่าง ๆ ใหม่และมีการรับอาสาสมัครมาช่วยในการปฏิบัติงาน โดยเห็นว่าหัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ควรมีความรู้เกี่ยวกับทัศนศิลป์ การจัดการศึกษา และการบริหาร

(10) ที่ตั้ง พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรจัดตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนมัธยมที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกทั้งทางรถโดยสารประจำทาง รถไฟฟ้า หรือรถยนต์ส่วนตัว

(11) เครื่องมือ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรมีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในสำนักงานของฝ่ายต่าง ๆ และใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้ โดยประมาณค่าใช้จ่ายไว้ทั้งสิ้น 3,404,100 บาท

(12) งบประมาณ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสถานที่จากภาครัฐ ภาคเอกชน และการบริจาค ส่วนงบประมาณในการดำเนินงานส่วนหนึ่งอาจได้มาจากการเก็บค่าเข้าใช้บริการ ค่าสมาชิก ค่าเช่าสถานที่ และจากการจำหน่ายผลงานทัศนศิลป์และของที่ระลึก

(13) ผลที่คาดว่าจะได้รับ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้จะเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า การฝึกทักษะปฏิบัติ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน และเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ไปสู่ชุมชน

1.6.3 ผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ การรับรองต้นแบบชิ้นงาน ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผู้วิจัยได้สร้างต้นแบบชิ้นงานให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และด้านทัศนศิลป์ จำนวน 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินคุณภาพในภาพรวมของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครอยู่ในระดับ ดี

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยผู้วิจัยอภิปรายผลของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1 ประโยชน์ ของศูนย์การเรียนรู้ กำหนดไว้ว่า ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์ สร้างสุนทรียภาพให้เป็นไปตามความสนใจ และศักยภาพของนักเรียน ซึ่งมีความครอบคลุมและ

สัมพันธ์กับ จันตรี คุปตะวาทีน (2550: 7) กล่าวว่า “การเรียนรู้ศิลปะมุ่งเน้นและพัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การสังเกต การคิดที่เป็นเหตุเป็นผล คำนึงศักยภาพและความสนใจส่วนตัว ซึ่งจะนำไปสู่การเห็นคุณค่าเกิดความซาบซึ้งและเกิดความรักศิลปะ”

2.2 ปณิธาน ของศูนย์การเรียนรู้ กำหนดไว้ว่า จัดให้มีการศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับทัศนศิลป์ ฝึกเทคนิค กระบวนการสร้างสรรค์และสุนทรียภาพทางความงาม ซึ่งเป็นธรรมชาติของการเรียนศิลปะสาขาทัศนศิลป์ที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ และฝึกทักษะปฏิบัติ ถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ โดยใช้สื่อวัสดุต่าง ๆ ตามความเหมาะสม สร้างให้เกิดสุนทรียภาพทางความงาม

2.3 เป้าหมาย ศูนย์การเรียนรู้มีเป้าหมายให้บริการสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่สามารถเข้ารับบริการได้ตั้งแต่เวลา 14.00 น.-20.00 น. ในวันจันทร์-วันศุกร์ และวันเสาร์-วันอาทิตย์ เปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 9.00 น.-20.00 น. ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนจึงมีเวลาในช่วงเย็นหลังจากเลิกเรียนที่สามารถเดินทางมาใช้บริการของศูนย์การเรียนรู้ได้และต้องการให้เปิดศูนย์ในวันเสาร์-วันอาทิตย์ เพราะเป็นวันหยุดราชการนักเรียนสามารถเดินทางใช้บริการของศูนย์การเรียนรู้ได้

2.4 วัตถุประสงค์สำหรับการให้บริการ ศูนย์การเรียนรู้กำหนดไว้ 3 ประการ คือ (1) เพื่อให้บริการด้านการศึกษาค้นคว้าและฝึกทักษะปฏิบัติด้านทัศนศิลป์ (2) เพื่อสร้างเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ และชื่นชมในความงามทางทัศนศิลป์ และ (3) สร้างงานทัศนศิลป์จากความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นผลผลิตที่มีคุณค่า สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2546: 2) ที่กล่าวว่า “วัตถุประสงค์ของการเรียนทัศนศิลป์ ต้องการให้นักเรียนมีการพัฒนา ด้านกระบวนการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออก และการรับรู้เกี่ยวกับความงาม”

2.5 นโยบายและพันธกิจ ของศูนย์การเรียนรู้ มีการดำเนินงานในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้รับบริการสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ และฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้จัดไว้ตามศักยภาพ ความสนใจของตน และไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา สอดคล้องกับ อรุณีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545) ที่กล่าวว่า “ประสบการณ์ตรงที่จัดสำหรับนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามอัตราของตนและสร้างความคงทน” และ สมชัย วรานุภตรักษ์ (2546: 47) ที่กล่าวว่า “แนวความคิดและหลักการของศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนได้มีอิสระในการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสมหลายประเภท เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองภายใต้ความพร้อมและโอกาสของนักเรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน

2.6 การจัดหน่วยงาน ศูนย์การเรียนรู้มีการบริหารและดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายศูนย์การเรียนรู้ โดยมีผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้เป็นผู้ควบคุมการบริหารงาน ศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นไปตามนโยบายและพันธกิจที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบนี้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความเห็นด้วยว่านโยบายและพันธกิจดังกล่าวข้างต้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.7 ศูนย์การเรียนรู้ย่อย เป็นส่วนสำคัญที่สุดของศูนย์การเรียนรู้ มีจำนวน 4 ศูนย์ ดังนี้

2.7.1 ศูนย์สารสนเทศทัศนศิลป์ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นด้านการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับทัศนศิลป์ที่จัดให้มีสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าที่อยู่ในรูปแบบของเอกสาร ตำรา หนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สอดคล้องกับ อรรถจริย ณะ ตะกั่วทุ่ง (2545) ที่กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ว่า "ศูนย์การเรียนรู้ที่ให้นักเรียนค้นคว้า ต้องมีวัสดุที่หลากหลายให้นักเรียนเลือกใช้ เช่น หนังสือที่หลากหลาย คอมพิวเตอร์ สื่อประสม อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ เป็นต้น โดยนักเรียนจะเป็นคนตัดสินใจเลือกใช้และกำหนดเวลาในการใช้ สื่อแต่ละชนิดซึ่งนักเรียนสามารถใช้สื่อนั้นได้นาน เพราะนักเรียนเป็นผู้เลือกสื่อที่ตนสนใจ และ เหมาะสมกับความสามารถของตน เป็นการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย มีกิจกรรมมากมาย หลากหลายด้วยสื่อนานาชาติทั้งสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์" ส่วน ทิพวัลย์ มากแสง (2544) ได้กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ว่า "เป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสนใจของบุคคล (Individual Interest Promotion Programmer-IIP) การศึกษาในรูปแบบนี้จัด เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละคนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องที่ตนสนใจโดยเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเชื่อ สุภาพอนามัย ศิลปะ กีฬา เป็นต้น"

2.7.2 ศูนย์สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นด้านการฝึกทักษะ ปฏิบัติเกี่ยวกับทัศนศิลป์ทั้งด้านการวาดเขียน การเขียนภาพจิตรกรรม การสร้างงานประติมากรรม และงานภาพพิมพ์ ภายในศูนย์จะประกอบไปด้วยบริเวณสำหรับการปฏิบัติงาน สำหรับเก็บวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน และผลงานของนักเรียน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้นักเรียนมีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์และมีการพัฒนาทักษะด้านทัศนศิลป์ เพราะหากนักเรียน มีสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมก็จะช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ ข้อคิดเห็นของนักวิชาการ 4 ท่าน คือ (1) ประทิน มหาจันทร์ (2542) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียน การสอนสำหรับกลุ่มวิชาปฏิบัติ ถ้าจะให้ได้ผลสมบูรณ์ จะต้องมีวัสดุอุปกรณ์อย่างพร้อมมูล หากไม่ แล้วคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการปลูกฝังให้นักเรียนจะไม่เกิดขึ้นตามต้องการ" (2) อรรถจริย ณะ ตะกั่วทุ่ง (2545) ได้กล่าวถึงการออกแบบพื้นที่สำหรับการทำงานของนักเรียน โดยจัดให้มีโต๊ะ

สำหรับทำงานศิลปะ (3) อรพรรณ พรสีมา (2542) ได้กล่าวว่าการจัดแผนผังของศูนย์การเรียนรู้ควรมีพื้นที่สำหรับเก็บสื่อและอุปกรณ์ที่ยังไม่ได้ใช้ พื้นที่สำหรับจัดแสดงสื่อเพื่อบริการ และ (4) วนิดา จิงประสิทธิ์ (2532) ได้กล่าวว่าการจัดพื้นที่ใช้งานควรมีเนื้อที่สำหรับให้บริการยืมสื่อ ขอยืมสื่อ และตรวจเช็คสื่อหลังคืน เนื้อที่สำหรับเก็บสื่อประเภทวัสดุและเครื่องมือเพื่อให้บริการ และเนื้อที่สำหรับการศึกษาตามเอกัตภาพ

2.7.3 ศูนย์สืบสานงานทัศนศิลป์ไทย เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นด้านการศึกษา และฝึกทักษะปฏิบัติเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ไทย โดยจัดให้มีแหล่งศึกษาและมีพื้นที่สำหรับให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เพื่อเป็นการสืบทอดและรักษาศิลปะอันเป็นภูมิปัญญาของไทยให้คงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับ อภิรัฐพล คงพัฒน์ (2545) ที่ได้เสนอแนะว่า ในการจัดการเรียนด้านศิลปะควรมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความซาบซึ้ง ความภูมิใจในศิลปะไทย และศิลปะท้องถิ่น

2.7.4 ศูนย์เสริมสร้างอาชีพทัศนศิลป์ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นด้านการศึกษา และฝึกทักษะปฏิบัติเกี่ยวกับอาชีพที่ประยุกต์ใช้ความรู้ด้านทัศนศิลป์ ซึ่งนักเรียนสามารถเข้ามาศึกษาและฝึกฝนได้ด้วยตนเอง และมีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ มาอบรมให้กับนักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพในอนาคต สอดคล้องกับ จันตรี คุปตะวาทีน (2550) ที่กล่าวถึงความสำคัญของศิลปะว่า ต้องการให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง ให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือใช้ประกอบอาชีพได้

2.8 การบริหารงาน ของศูนย์การเรียนรู้เน้นใช้บุคลากรที่ได้รับการคัดเลือก แต่งตั้งหรือเป็นบุคลากรที่บรรจุใหม่ กลุ่มที่เป็นอาสาสมัครเข้าช่วยเหลือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย และกลุ่มที่เป็นวิทยากรรับเชิญมาให้ความรู้กับผู้รับบริการในเรื่องที่ผู้รับบริการสนใจในประเด็นนี้ สอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543) ที่กล่าวว่า ในศูนย์การเรียนรู้ควรประกอบด้วยบุคลากร 3 กลุ่ม คือ (1) เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การเรียนรู้ (2) วิทยากรเสริม และ (3) อาสาสมัคร

2.9 อาคาร ของศูนย์การเรียนรู้เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาคารจะจัดตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน ที่นักเรียนสามารถเดินทางมาใช้บริการได้อย่างสะดวก ตัวอาคารเป็นแบบสากล มีลักษณะเป็นอาคารเดี่ยว 2 ชั้น ที่

มีการจัดพื้นที่ใช้สอยได้อย่างเหมาะสม ส่วนที่เป็นพื้นที่บริการสำหรับบุคคลทั่วไปจะอยู่ชั้นล่าง ได้แก่ ห้องผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้และฝ่ายบริหาร ห้องประชุมรวม ห้องนิทรรศการถาวรและห้องนิทรรศการหมุนเวียน ส่วนนันทนาการ และส่วนประชาสัมพันธ์และจำหน่ายของที่ระลึก ชั้นบนจะเป็นส่วนที่ให้บริการสำหรับนักเรียนที่จะเข้าใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้ย่อยทั้ง 4 ศูนย์ เพื่อให้ไม่ให้เกิดความแออัดของอาคารเรียน คำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน และส่วนที่เป็นสำนักงานของฝ่ายศูนย์การเรียนรู้ ภายในอาคารของศูนย์การเรียนรู้มีการวางระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็น ไม่ว่าจะเป็น ระบบประปา ระบบระบายน้ำทิ้ง ระบบไฟฟ้า และระบบโทรคมนาคม มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น มีความเงียบสงบ สอดคล้องกับ จินตนา ผลสนอง (2540) ในเรื่องของที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ที่กล่าวว่า “ศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชน การคมนาคมสะดวก ปลอดภัยจากเสียงรบกวน” และจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นด้วยในระดับมากและมากที่สุดเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการจัดพื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์การเรียนรู้

2.10 งบประมาณ ของศูนย์การเรียนรู้ส่วนหนึ่งจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ค่าสมาชิก และจากการจัดจำหน่ายของที่ระลึกและผลงานศิลปะภายในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เป็นธรรมดาที่กิจกรรมภายใต้การดูแลของ รัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐ

2.11 ห้องแสดงนิทรรศการ ของศูนย์การเรียนรู้มีทั้งนิทรรศการถาวรที่แสดงผลงานศิลปะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่น ๆ รวมทั้ง ผลงานของศิลปินระดับประเทศและระดับโลก และนิทรรศการแบบหมุนเวียนที่จะแสดงผลงานของนักเรียนที่เข้ามาเรียนในศูนย์หรือผลงานของศิลปินที่ต้องเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน ให้ได้เรียนรู้ เห็นคุณค่า และซาบซึ้งในความงามทางทัศนศิลป์ ช่วยให้นักเรียนได้สัมผัสและเรียนรู้จากผลงานจริง สอดคล้องกับ รุติคันส์ พากซ์ลีย์ (2545) ในเรื่องการศึกษาออกสถานที่ ที่กล่าวว่า “การศึกษาดูงานนอกสถานที่ช่วยขยายขอบเขตความรู้และความเข้าใจของนักเรียนที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ให้กว้างขวางขึ้น การได้สัมผัสกับงานศิลปะต้นฉบับ มีส่วนปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และทำการสำรวจ วิเคราะห์ ผลงานด้วยการร่างภาพ จดบันทึก และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในขณะชมผลงานศิลปะ”

ลักษณะเด่นของงานวิจัยนี้อยู่ที่ต้นแบบชิ้นงานที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลและนำมากำหนดเป็นความต้องการ และความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ แล้วจึงนำข้อมูลมากำหนดเป็นองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้แก่ ปรัชญา ปณิธาน

เป้าหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจ นโยบาย โครงสร้างการจัดหน่วยงาน บุคลากร การจัดพื้นที่ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน งบประมาณ และประโยชน์ที่ได้รับ การจัด การศึกษาในศูนย์การเรียนนั้นเป็นการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อ วัสดุ ที่ทางศูนย์การเรียนจัดไว้ สอดคล้องกับ สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์ (2527) ที่กล่าวว่า “นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้นั้นต้องผ่าน การปฏิบัติด้วยตนเอง ใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเอง เป็นวิธีการสอนที่ดีวิธีหนึ่งในการสอนเพื่อหา ความรู้ทางวิชาชีพ โดยให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและวัสดุที่จัดเตรียมไว้ให้ วิธีการสอนแบบนี้จะมีประสิทธิภาพนั้นนักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มควรจะได้รับเอกสารและ วัสดุต่าง ๆ ภายใต้งื่อนไขที่เหมาะสมและการควบคุมดูแลจากครูผู้สอน”

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การนำศูนย์การเรียนด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะไปใช้ ขนาดของศูนย์การเรียนมีขนาดใหญ่ในการนำไปใช้อาจปรับให้ศูนย์การเรียนมีขนาดเล็กลง และ ใช้บุคลากรเท่าที่จำเป็นตามขนาดของศูนย์การเรียน

3.1.2 การเลือกสถานที่จัดตั้งศูนย์การเรียนต้องคำนึงถึงความสะดวกของ ผู้ให้บริการในการเดินทางไปรับบริการและสภาพแวดล้อม ก่อนการจัดตั้งควรสำรวจเกี่ยวกับ สถานที่จัดตั้งศูนย์การเรียน

3.1.3 ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนนั้นจะใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง หากมีปัญหา ในการจัดหาทุนในการดำเนินงาน เพื่อใช้จ่ายในเรื่องของการจัดหาพื้นที่และการก่อสร้างอาคาร ของศูนย์การเรียน ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องควรขอทุนอุดหนุนจากหน่วยงาน มูลนิธิ หรือองค์กร

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ศูนย์การเรียนด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาขาทัศนศิลป์ ที่ผู้วิจัยออกแบบจัดตั้งขึ้นนั้นใช้สำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมิน และรับรองศูนย์การเรียนดังกล่าวมีคุณภาพระดับดี น่าจะมีการนำศูนย์การเรียนด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะไปใช้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา

3.2.2 ศูนย์การเรียนด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาขาทัศนศิลป์ได้ ออกแบบจัดตั้งโดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา และได้เชิญผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับ ศิลปะ สาขาทัศนศิลป์ในชุมชนมาเป็นวิทยากร น่าจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนในการดำเนินงานศูนย์การเรียน

3.2.3 ผู้วิจัยได้ออกแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาขาทัศนศิลป์ขึ้นมาโดยจัดให้นักเรียนมาเรียนด้วยตนเองที่ศูนย์การเรียนรู้ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ย่อยทั้ง 4 ศูนย์ คือ ศูนย์สารสนเทศทัศนศิลป์ ศูนย์สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ศูนย์สืบสานงานทัศนศิลป์ไทย และศูนย์เสริมสร้างอาชีพทัศนศิลป์ เป็นการเรียนแบบเผชิญหน้า ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปน่าจะสร้างแบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสาขาทัศนศิลป์เสมือนจริง สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา